

## RALLEU

*řezolá*, a Coves de Vinromà; *El Rejolar*, pda. de les Valls de Segó (a Benavit: xxx, 9.11); *Braç del Rajo-lar*, a Xirivella (xxx, 133.5, 22); *el řağolár*, a Catadau (xxx, 171.5); *Cova'l řeğolár*, a Lorxa; i pertot des de l'Horta fins a la Marina i Castalla.

*Les Rajoletes*, te. St. Joan d'Alacant (xxxv, 158.10), deu pendre nom d'una casa que llueix la bella rajola valenciana.

Per a *Rajols*, *Rajolet*, *Rajola*, entre Garrotxa i La Selva, veg. més aviat a l'art. *Rojals*.

*Rajolí*, V. Raig *Rajolet*, *Rajols*, V. *Rojals* *Ral*, *Ralic*, V. *Sarral*

## RALLEU

Municipi del Conflent, cantó d'Oleta, situat a les Garrotxes de Conflent. Inclou la vall de la riera de Ralleu, la qual aflueix a la riera de Cabrils.

PRON. POP.: *řaléu*, oït a Ralleu mateix, Serdinya i Sallagosa (1959), també a Noedes (1960); *řaléu* a Èr i Eina (1959). Gentilici: *řaləbáts*, a Ralleu (1959).

DOC. ANT. 1232: *Araled* (Alart, RLR XII, 119); 1260: *Araieu* (ib.) i 1385 (Alart, *Bull. Soc. Agr. Sc. x*, 25 84); 1395 (Alart, *Doc. Géogr. Hist.*, 567); 1272: *Ara-leu* (Alart, RLR XII, 119); 1396 (CoDoACA XII, 180); 1324: G. d'*Araieu* (Cart. de Vfr. Conflent, f<sup>o</sup> 1r; Alart, *Stils Vfr. Conflent*, 16); 1324: B. de *Araieu* (Alart, *Stils Vfr. Conflent*, 52); 1435: *Arelleuo* (Alart, *Doc. Géogr. Hist.*, 600); 1307: *Iacobus de Araleo* (*Cerca* IV, 133); 1359: *Erelleu* (CoDoACA XII, 129).

Anàlogues en Ponsich (*Top.*, 118): 1280: *Araieu*; 1392: *vallis de Araieu*; 1282: *castrum de Araieu*; 1296: P. de *Aralvo* [?]; 1299: *Araieu*; 1438, 1604: *Arraleu*; 1392: *coll de Raleu*; 1628, 1665: *Relleu*; 1687: *Ralleu*; 1750: *Railleu*.

ETIM. Del NP germànic (fem.) ADALHAID, com ha demostrat JCor. en el seu estudi sobre els NLL catalans d'origen germànic (E.T.C. I, 60-62), al qual remetem per als detalls relacionats amb l'evolució fonètica d'aquest topònim.

D'acord amb les observacions del mateix JCor. en el treball esmentat, és possible, però no segur, que el poble de RELLEU, a la Marina d'Alacant, presenti al- 45 tre exemple del cas de NL del Nord transportats al País Valencià arran de la Reconquesta (cf. els casos de *Cencelles*, *Pardines*, *Montcada* etc.) i que degui el seu origen al Ralleu conflentí. Car per bé que aquest tenia el vocalisme *Ra-* (i abans *Ara-*), ja en el S. XIII les *a* i *e* pretòniques es confonien en *ə* al Rosselló i la resta del territori lingüístic oriental. Així, no fóra estrany que *řaléu* fos portat a les terres valencianes on es consolidés el vocalisme *řeléu* —oït així per J. G. M. 1935, a Alacant i Xixona (amb gentilici *relleuers*)— el qual, 55 a més a més, pot haver sofert influència de *relleu*, *rellevar* etc.

Ja figura escrit *Releu* en la *Cròn. de Jaume I* (Ag., p. 371), SSiv diu que fou donat a un cavaller de Man- resa el 1293. El 1257 s'imposa tribut de 200 bizancís 60

als moros de *Releu* (*El Arch.* 1); *Relleu* 1264 un dels castells moros revoltats (Soldevila, *Pere el Gran* I, 2a. p.; Mtz.Fdo., *Doc. Val. ACA* I, 158); de nou revoltats el 1276; *Releu* 1322 (*ACA*, reg. 222, f<sup>o</sup> 108) i c. 1400 5 *Relleu* (*ACA* feus del R. Martí, 2316, f<sup>o</sup> 79); 2 focs c. 1400 en la nòmina de Coll de Rates (*Misc. Fabra*, p. 236); *Relleu* 170 cases de moriscos, de la Comtessa d'Ana( Reglà, 43); amb 4, 5 i 130 els anys 1563-1602 (Lapeyre, p. 43). Ph. R.

## RALLUI

Llogaret de l'alta Ribagorça, a la vall de l'Isàvena, 15 agre. al mun. de Beranui, a la dreta del riu, no lluny ja d'Ovarra. El judici històric-etimològic de E.T.C. II, 62, n. (cf. E.T.C. I, 145.1, 222.183) és definitiu: entre els noms bascoïdes amb el sufix *-ui* (allí estudiats en conjunt). Antigament, i ja des del S. x, apareix en forma constant, com *Lorrui* (o *Lorrué*), i ve certament, com el pallarès *Lorri*, del basc *lorr*<sup>1</sup> («cast. *acarreo, tierra*»); la *-ll-* de la forma catalana, enfront de la castellana *Ralúy*, confirma que aquesta lateral havia estat abans la lletra inicial del mot.

En la meua visita de 1957, vaig recollir la tradició unànime que el poble havia estat situat més enllà; així ja l'inf., i el seu sogre, vell de 94 anys, explicaren que s'havia hagut de reconstruir allí, perquè el poble vell havia estat colgat, cada cop més, per la caiguda de terres, «una solsuida»: el seu oncle encara havia vist el molí sencer vora l'antic emplaçament, i d'aquell lloc ara en diuen, alguns, *el Molinàs* (xix, 68-69).

El 1958 vaig voler veure aquest indret que m'anomenaren «La 'Sdorronada» i altres es recordaven també d'haver-hi vist el «Molí del Molinassos», jo hi vaig veure ja només l'agombolament de terres, però damunt m'hi anomenaren una pda. despoblada dita l'*Abadia Vella*: és clar que s'havia fet una casa rectoral nova en el nou emplaçament, poc distant d'aquell.

PRON.: *řalúii*, oït a Biescas (xix, 52.3), i en el poble mateix etc.

MENCIONS ANT. Doc. de data incerta (no serà com pretén a. 714, però pot ser, amb fàcil esmena:) 914: sig. Baronis de *Lorue*, teste --- Gamiçon de *Sadarue* [Serradiu] (SerranoS., *NHRbg.*, 300); 930-6: *Lorroi*, que Abadal ens garanteix com original (P. i R., 356; també Serrano, o. c., 241). En altres dos documents indatats del S. x: *Lorue* (ib., 300) i un doc. suspecte de 988 (ibid., 247): «in villa q. nominatur *Largui*» (Abadal, o. c., n. 278) [*< Larúii*]; 990: *Lorroi* (Abadal, n.º 286).

C. a l'any 1000: *Lirui* (Serrano, 396); 1004: «villare *Lloroi*» (MDuque, *Docs. d'Ovarra*, 4.4); 1007: «villa q. v. *Lorroi*» (MDuque, 8.6); 1008: *Loroi* (Serrano, 412); 1009: id. (ib.); c. 1043: presbiter de *Largui*, en doc. de Vallabriga (MDuque, 130.17); 1125-34: *Lorru* (MDuque, 152.3, 10, 22); *Lorrui* (id.); 1135: *Lorrui* (MDuque, 153.7); 1135: villam q. d. *Lorue* --- afr. Ballabrica --- Tossa del Cumo, --- torrente usque flumen *Yssavene* (suspecte segons Serrano, pp.